

UZAKTAN EĞİTİMİN DÜNYADAKİ TARİHSEL GELİŞİMİNİN İNCELENMESİ

Eymen HÜSEYİN*, Hüseyin KOCASARAÇ**

Makale Geliş Tarihi: 25.07.2022

Makale Kabul Tarihi: 16.11.2022

Özet

Yapılan çalışmalar incelendiğinde, uzaktan eğitimin oldukça eski bir kavram olduğu anlaşılmaktadır. Kökeni, 18. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Literatürde uzaktan eğitim farklı kaynaklarda farklı şekillerde tanımlanmıştır. COVID-19 salgını nedeniyle, neredeyse dünyada tüm eğitim şekilleri çevrim içi ve uzaktan eğitim haline gelmiştir. Salgın hastalığın tüm ülkeleri etkilemesi öğrenme ve öğretim sürecinin yüz yüze gerçekleşmesini zorlaştırmıştır. Bu bağlamda uzaktan eğitim sistemlerine tüm ülkelerde ihtiyaç duyulmuştur. Dolayısıyla ülkeler yeni eğitim sistemleri bağlamında arayış içine girmiştir. Özellikle internetin hızlanması ve bilgi teknolojilerinin gelişmesi bağlamında uzaktan eğitim sistemlerinin bugün ve yarının ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir şekilde yeniden tanımlanması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda dünyada bilgi ve iletişim teknolojilerdeki gelişmeler doğrultusunda uzaktan eğitim kavramının çerçevesi ve uzaktan eğitim yöntemlerinin gelişimi bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu arada, uzaktan eğitimin tarihsel gelişim sürecini açıklamanın, uzaktan eğitim alanındaki çalışmalara katkı sağlayacağına inanılmaktadır. Dünyadaki uzaktan eğitimin; bilişim teknolojilerinin hızlı gelişmesiyle meydana gelen değişimler ve gelişimleri içerdiği, dolayısıyla uzaktan eğitimin dünyada tarihsel gelişimini incelemenin büyük önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu araştırma doğrultusunda ilk olarak dünyadaki uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve yıllar bağlamındaki dönüşümler ele alınmıştır. Daha sonra uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi sürecinde yıllar bazındaki değişimler ve gelişimler kuramsal bir şekilde ele alınmıştır. Ayrıca geleceğe yönelik bir bakış açısı oluşturularak uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi tartışılmıştır

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim, Covid-19, Uzaktan eğitimin tarihçesi.

EXAMINATION OF THE HISTORICAL DEVELOPMENT OF DISTANCE EDUCATION IN THE WORLD

* Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, eymenhuseyin456@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2804-7180

** Dr., MEB, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, huseyinkocasarac@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5846-9958

Abstract

When the studies are examined, it is understood that distance education is a very old concept. Its origin dates back to the 18th year. In addition, distance education has been defined differently in different sources by Science. Due to the ongoing COVID-19 epidemics, almost all forms of education in the world have become online and distance education. As a matter of fact, it has become difficult in terms of face-to-face education in the learning process. In this context, distance education systems have been needed in all countries. Therefore, countries have entered into a search in the context of new education systems. Especially in the context of the acceleration of the internet and the development of information technologies, the need to redefine distance education systems in a way that can meet the needs of today and tomorrow has emerged. In this context, the starting point of this research is the fact of the development of the concept of distance education and the methods of distance education in line with the developments in information and communication technologies in the world. In addition, it is believed that trying to explain the process of how the historical development of distance education in the world has changed and studies in the field of distance education will contribute. Distance education in the world; As a result of the changes and developments that occurred with the rapid development of information technologies, the historical development of distance education in the world was deemed worthy of examination. In line with this research, firstly, the historical development of distance education in the world and the developments in the context of years are discussed. Then, the changes and developments on the basis of years made in the historical development of distance education are discussed in a theoretical way. It has been discussed considering the first emergence of distance education in the world and the cognitive development of distance education in the field with a future-oriented perspective. In addition, the historical development of distance education has been discussed by creating a perspective for the future.

Keywords: Distance learning, Covid-19, History of Distance education.

1. GİRİŞ

Bugün insanlık ihtiyaçlarını karşılamakta her zamankinden daha meşguldür. Bu nedenle klasik eğitim artık çağın gelişim ve ihtiyaçlarına yetişememektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişim, çalışma şeklimizi sonsuza dek değiştirerek, hareket halindeyken öğrenmeyi mümkün kılmaktadır. Uzaktan eğitim, öğrenenlerin ve öğretmenin ayrıldığı, yani farklı fiziksel mekânlarda ikamet ettikleri ve aralarında öğretimin farklı teknolojiler kullanılarak iletildiği bir eğitim türüdür (Bruder, 1989). Uzaktan eğitim iki kategoriye ayrılabilir: Asenkron ve Senkronize öğrenme (Nasrullah, 2014). Asenkron uzaktan eğitim, kâğıt üzerindeki talimatlardan öğrenme, kaydedilmiş dersleri dinleme veya önceden kaydedilmiş görsel öğreticileri esnek bir zaman diliminde izleme gibi farklı zamanlarda öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşimlere dayanır. Buna karşılık, eşzamanlı öğrenme, canlı radyo programlarını dinlemek veya canlı çevrim içi derslere katılmak gibi gerçek zamanlı etkileşimleri gerektirir (Shahabadi, 2015). Doğal olarak, asenkron uzaktan öğrenme, senkron muadilinden daha eskidir, çünkü ikincisi sadece iletişim teknolojilerindeki yeni gelişmelerle mümkün olmuştur (Mayadas, 1997). Her iki yöntem de popüler hale gelmiştir ve uygun öğretim yöntemlerinin seçimi, öğrencinin kazanmak istediği bilgiye bağlıdır. Bazen, senkron ve asenkron öğretimin bir karışımı kullanılır. Modern uzaktan eğitim, ders içeriğinin en az yüzde 80'inin çevrim içi olarak verildiği dağıtım mekanizması olarak bilgisayarlardan ve internette faydalanmaktadır (Allen, 2011).

Kısa bir süre öncesine kadar, belirli bir alanda okumak için insanlar fiziksel olarak derslere katılmak zorundaydı ve sınıflama sınavlarını geçmeden çalışmalarına başlamak

imkânsızdı. Artık insanların çevrim içi kayıt olmak için yalnızca birkaç dakika harcaması yeterlidir ve evlerinden çıkmadan dünyanın çeşitli yerlerinden herkes için mevcut olan uzaktan derslere katılabilmektedir (Coursera, 2021). Olivier'e göre bu eğitim şekli artık masraflı değildir. Sadece aile, sağlık gibi önemli nedenlerle derslere katılamayanlar için değil, herkes için geçerli hale gelmiştir. Katılım bir bilgisayar/tablet ve internet erişimi gerektirdiğinden teknik olarak sınırlıdır. Şu anda, yeni bir şeyler öğrenmek ve anlamak isteyen herkes için çevrim içi kurslar mevcuttur. Konu seçimi ne olursa olsun, yeni başlayacak olanlar ve ileri düzey öğrenciler için kurslar mevcuttur. Fiziğin temellerinden kuantum renk dinamiğine kadar her şey çevrim içi olarak öğrenilebilir.

COVID-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitime daha fazla önem gösterilmiş ve tüm eğitim seviyelerinde ihtiyaç duyulmuştur (Sinsiani, 2020). Burada hem orta öğretimde hem de Yüksek Öğretimde uzaktan eğitimin başlangıcını ve tarihini, teknoloji geliştirme perspektifinden, ikili (öğrenci ve öğretim görevlileri veya öğretmenlerin bakış açısından) avantaj ve dezavantajlarını da içermektedir.

Geçmişten farklı olarak günümüzde Online eğitim sabit bir bilgisayar kullanımını gerektirmemektedir. İçerik bir tablette (Armstrong, 2020) akıllı telefonda (Mayadas,1997) dizüstü bilgisayarda (Stotz, 2018) veya sanal gerçeklik (VR) gözlüğü (Fraszcyk, 2020) kullanılarak eğitimlere katılma mümkün hale gelmiştir. Bu durum öğrencilerin bilgi ve anlayış edinmelerini sağlar. Bu sistemde küresel olarak yeni çözümler uygulanmaktadır. Günümüzde öğrenciler bir bilgisayar, akıllı telefon, tablet veya diğer elektronik ekipman aracılığıyla istedikleri zaman e-postaları okuyabilir ve yanıtlayabilirler. Öğrencilere yönelik talimatlar, her zamankinden daha düşük bir maliyetle verilebilir ve bu talimatların verilmesi için daha az zamana ihtiyaç vardır. Bu, uzaktan eğitimin kullanımını birçok durumda daha uygulanabilir ve erişilebilir kılmaktadır.

Uzaktan eğitim; bugün Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avustralya, Rusya, Hindistan gibi ülkelerde, Afrika ülkelerinin çoğunda ve İngiltere, Almanya, Türkiye, İsveç, Hollanda gibi Avrupa ve Doğu Avrupa ülkelerinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Polonya, Macaristan ve Romanya gibi ülkeler neredeyse yüz yıldan fazla bir süredir kullanılmaktadır. Ortalama uzaktan eğitimin kökleri yaklaşık 150 yıl öncesine dayanmaktadır (Morrou, 1982).

Bu bağlamda, uzaktan eğitimin tarihi genel olarak beş dönemde tartışılabilir. Bu dönemler şöyle sıralanabilir:

1. Mektup öncesi eğitim dönemi. Yazışmalı eğitim sistemlerini kurmadan önce eğitim eksikliğine yardımcı olmaya çalışan bazı eğitim faaliyetleri.
2. Yoğun olarak uygulanan mektup ile eğitim sistemleri dönemi. Mektupla eğitim sistemleri, amaçlarını gerçekleştirmek için kitap, gazete, rehber kitap veya diğer basılı ortamlar gibi dağıtım için posta sistemini kullanarak basılı materyalleri yaygın olarak kullanmıştır.
3. Yayın yoluyla tek yönlü iletişim dönemi olarak adlandırılan öğretim radyo ve televizyon ile yapılan öğretimdir. Bu dönemde radyo ve televizyon yayıncılığı, ders materyallerinin sesli ve görselleştirilmesi için basılı materyalin yanında işlevsel olarak kullanılmıştır.

4. Daha sonra çift yönlü, sesli ve interaktif iletişim dönemi başlamıştır. Öğretmenler ve öğrenciler arasında iki yönlü ses ve görüntü ile bu gelişen teknolojiler, eğitimciler uzaktan eğitime daha fazla etkileşimi dahil edebiliyorlar.
5. Uzaktan eğitimin sunumunda beşinci dönem, bilgisayar ve bilgisayar birleştirme sistemleri aracılığıyla bütünleşen uydu ve geleceğin teknolojilerinin kullanımı olarak tanımlanabilir. Radyo, televizyon, video kaset, bilgisayar, uydu ve fiber optik gibi telekomünikasyon teknolojileri, iletişim ve elektronik endüstrisindeki gelişmelerle eğitimcilere yardımcı olmaktadır (Cedefop, 2021).

Öğretmenler yazışma çalışma materyallerini öğrencilerine posta yoluyla göndererek yine öğrenciler cevaplarını posta ile teslim etmektedirler. Artık gerçek zamanlı etkileşimi içeren telekomünikasyon tabanlı uzaktan eğitim, dünya çapında örgün ve yaygın eğitim için ilkokuldan üniversiteye kadar tüm seviyelerde uzaktan eğitim ve öğretimin bir parçası haline gelmiştir.

Uzaktan eğitimin temel amacı, ülkedeki herkese eşit eğitim fırsatları sağlamaktır. Okulların, üniversitelerin ve eğitim kurumlarının eşit eğitim sorunlarını çözüm üretmektedir. Uzaktan eğitim, yazışma eğitim ile başlamıştır. Yazışma eğitim programları Kanada, Yeni Zelanda, Avustralya, Çin ve ABD'de insanların birbirinden uzak yaşadığı yerlerde geliştirilmiştir (Shahabadi, 2015).

1.1. Çalışmanın amacı ve kapsamı

Bu araştırmanın amacı, dünyada uzaktan eğitimin tarihsel gelişimini ortaya koymaktır. Çalışmada, dünyada uzaktan eğitimin tarihsel gelişim süreci, literatür taraması yoluyla yıllara göre değerlendirilmiştir. Literatür taramasında araştırma konusu ile ilgili daha önce yayınlanmış kitaplar, makaleler, tezler, konferans bildirimleri, tarihi kayıtlar ve raporlar gibi eserler aranır, bulunur, incelenir ve bu sayede çalışmaya katkı sağlayacak bilgiler elde edilmeye çalışılır. Literatür taramasının amacı kısaca, araştırma konusunda ihtiyaç duyulan bilgilerin elde edilmesi şeklinde ifade edilebilir. Uzaktan eğitim sürecinde yapılan önemli gelişmelere yıllar bazında yer verilmiştir. Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi kapsamında araştırılmasının, uzaktan eğitimde gelecekteki gelişmelerin öngörülmesi faydalı olacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma modeli

Literatür taramada dünyada uzaktan eğitimin tarihsel gelişiminin incelendiği bu araştırmada nitel araştırma desenlerden tarihsel durum araştırması kullanılmıştır. Durum araştırması sınırları belirli bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesidir (Merriam, 2013). Tarihsel durum araştırmalarının temel özelliği vakayı/organizasyonu/olguyu belli bir zaman aralığında bütüncül olarak betimlemesi ve bunu yaparken tarihsel bir bakış açısı sunmalarıdır (Aytaçlı, 2012; Merriam, 2013). Dünyada uzaktan eğitimin tarihsel süreci yansıtılarak incelenmiştir.

2.2. Veri toplama süreci

Araştırmanın verilerinin toplanmasında doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, bir durum veya konu ile ilgili yazılı dokümanların sistematik olarak toplanmasını ve incelenmesini içermektedir (Cresswell, 2017; Merriam, 2013; Wach, 2013). Doğrudan gözlemin genellikle mümkün olmadığı olgu ve durumları incelemek için belgelerin/dokümanların toplarken, araştırmacıya bağlam hakkında ayrıntılı bilgi oluşturma fırsatı verir; ayrıca ek araştırma verileri sağlayarak görünmeyeni ortaya çıkarma fırsatı da sağlar (Bowen, 2009). Bu çalışmada, dünyadaki uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi analiz edilmektedir.

3. BULGULAR

3.1. Uzaktan eğitime kavramsal bir bakış

Uzaktan eğitimle ilgili tanımlar yapılırken ortaya farklı kavramlar çıkmıştır. Anlamsal olarak aynı ama farklı şekillerde tanımlamalar yapılmıştır. Uzaktan eğitim, öğretim ve öğrenme sürecini eğitim kurumlarından her yere taşımayı amaçlayan ve yeni ortaya çıkan bir eğitim yöntemidir. Esneklik, öğrencinin her zaman ve her yerde öğrenmesini sağladığı için uzaktan eğitimin en önemli faktörlerinden biridir.

AB uzaktan eğitim eylem planında tanımlandığı gibi internet ve bilgi teknolojisinin kullanımı eğitimin kalitesi üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Bu nedenle, kaynak daha kârlıdır ve uzaktan eğitimci ile alıcı arasında daha etkili bir işbirliği vardır. Uzaktan eğitim, öğrenen ve öğretene arasında mekanik, elektronik, basılı ve diğer araçların kolaylaştırıldığı ve öğretme davranışlarının öğrenme davranışlarından ayrıldığı öğretim yöntemleri olarak tanımlanmaktadır (Düzakın ve Yalçınkaya, 2008: 230).

United States Distance Education Association (USDLEA 2004)'a göre, uzaktan eğitim öğrenci ve öğretmen üyelerini ayrı ortamlarda yaşatır, bu nedenle teknoloji yardımıyla öğrencilere uygun bir şekilde ulaşmak için eğitim materyallerini kullanmak önemlidir (Akmeşe, 2015: 2).

Uzaktan eğitim, öğretme ve öğrenme faktörlerinin farklı ortamlarda öğretmen ve öğrenciler tarafından posta hizmetleri ve iletişim teknolojileri aracılığıyla gerçekleştirildiği bir eğitim öğretim sistemidir (İşman, 2005).

Uzaktan eğitim, sınıf gibi geleneksel eğitim ortamında fiziksel ekipmanlardan yoksun bireylere genellikle bireysel olarak öğretimi sağlamak amacıyla öğretim yöntemlerine ve teknolojiye odaklanan bir eğitim sistemidir. “Bilgi kaynağı ve öğrenenler zaman ve mekân veya her ikisi ile ayrıldığında öğrenmeyi erişim sağlama süreci” olarak tanımlanmıştır (Honeyman ve Miller, 1993:68). Yapılan tanımlamalara göre uzaktan eğitimin; öğrenci ve öğretmenin farklı mekânlarda olduğu, zaman sınırlaması kaldırılarak öğrenme-öğretme faaliyetlerinin gerekli sürede gerçekleştirildiği, öğretimin elektronik ortamda veya basılı materyaller vasıtasıyla yapıldığı bir eğitim faaliyeti olarak anlaşılmaktadır.

3.2.Dünyada uzaktan eğitim platformları

Dünyada uzaktan eğitim kurumlarında uzaktan eğitim uygulamalarını incelediğimizde farklı üniversitelerde çeşitli programlar sunulduğunu görürüz. Bu doğrultuda bazı ülkelerdeki (ABD, Almanya Kanada, Avustralya, Hollanda) önemli üniversiteler için uzaktan eğitim programları uzaktan eğitim vermektedir. Bunlar internet adresleri ve kullanılan ekipman açısından incelenmiş olup Tablo 1'de verilmiştir.

Aşağıdaki eğitim uygulamaları, platformları ve kaynakları listesi, velilere, öğretmenlere, okullara ve okul yöneticilerine öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırması ve okulların kapalı olduğu dönemlerde sosyal bakım ve etkileşim sağlama amacını taşımaktadır. Derlenen çözümlerin çoğu ücretsizdir ve çoğu birden fazla dile hitap etmektedir. Uzaktan eğitim ihtiyaçlarına göre sınıflandırılırlar ancak pek çoğu, birden fazla kategoride işlevsellik sunar.

En iyi çevrim içi öğrenme platformlarından bazıları Google Classroom, Coursera, Skillshare, Udemy, Codecademy, Edx, Pluralsight, Future Learn ve Moodle'dır. Çevrim içi öğrenme platformlarının yanı sıra LearnWorlds, Teachable, Thinkific, Kajabi ve Podia gibi çevrim içi kurs platformlarımız da bulunmaktadır. Bunlar, özellikle Covid-19'dan sonra hızla büyüyen bir e-öğrenme endüstrisine öncülük ediyor. Yeni bir beceri öğrenmek ya da çevrim içi öğretmek için hem öğrenme hem de öğretme amacıyla çevrim içi öğrenmeye ilgi duyan insan sayısının artması önemli bir kanıttır.

Tablo 1. Dünyada uzaktan eğitim araçları

Kullanılan Teknolojiler	İnternet Adresi
AMERİKA	
Google Classroom	https://edu.google.com/workspace-for-education/classroom/
Skillshare	https://www.skillshare.com/
Udemy	https://www.udemy.com/
Coursera	https://www.coursera.org/

Canvas	https://www.instructure.com/canvas
Edpuzzle	https://edpuzzle.com/
Khan Academy	https://www.khanacademy.org/

Avrupa

<u>BMBWF</u>	https://www.bmbwf.gv.at/en.html
<u>Enseignement.be</u>	http://enseignement.be/
Udemy	https://www.udemy.com/
Codecademy	https://www.codecademy.com/
Pluralsight	https://www.pluralsight.com/
<u>Nuovo Coronavirus</u>	https://www.istruzione.it/coronavirus/index.html
<u>INTEF</u>	https://intef.es/
<u>TV-Classroom</u>	https://www.youtube.com/channel/UCdBzaIJhiTpTDKC3rGE2fZQ

Asya

<u>China Education Network Television</u>	http://www.centv.cn/
<u>National Digital Library of India</u>	https://ndl.iitkgp.ac.in/
<u>Network Education</u>	http://tv7.ir/tvschool
<u>Future Classroom</u>	https://www.learning-innovation.go.jp/covid_19/

Avustralya

<u>ABC TV Education</u>	https://www.abc.net.au/tveducation/
<u>Scootle</u>	http://www.scootle.edu.au/ec/p/creativeCommons

Afrika

<u>Aprender e Estudar em Casa - Radio</u>	https://www.youtube.com/channel/UCKSrS0neoalx8p9dmMRWEqA/videos
<u>Online Platform</u>	https://minesec-distancelearning.cm/1

3.3.Uzaktan eğitimin avantajları

Uzaktan eğitim teknolojisinin sağlamış olduğu faydalar kolaylık, esneklik, etki, etkileşim, çoklu-duyumsallık, ödenebilirlik ve öz kaynak şeklinde sayılabilir. (Turanlı, 2005: 20).

3.3.1.Kolay erişim (Convenience)

Bazı öğrenciler, bazen konumları ve bazen de farklı yetenekleri nedeniyle eğitim kurumlarına temel erişime sahip değildir. Uzaktan eğitim ve öğretim programları her öğrenciye kendini en etkili bulduğu ortamda öğrenme ve gelişme fırsatı sunmaktadır. Uzaktan eğitim, uluslararası kurumlar için de yeni eğitim ufukları açmaktadır. Dünyanın her yerinde teknik eğitim okulları ve büyük üniversitelerde her yaştan ve seviyeden öğrenciye çevrim içi dereceler, sertifikalar ve mesleki nitelikler sunulmaktadır.

3.3.2.Esneklik (Flexibility)

Uzaktan eğitimin en önemli avantajı esnekliğidir. Öğrenciler, eğitimleri için yer, zaman ve eğitim ortamını belirleyerek nerede, ne zaman ve nasıl öğreneceklerini seçebilmektedir. Öğretmenlere doğrudan ve canlı erişim isteğinde bulunanlar için video ve telekonferans seçenekleri bulunmaktadır. İşleri veya diğer sorumluluklarının yanı sıra eğitimlerini sürdürmek isteyen öğrencilere hitap eden seçenekler de mevcuttur. Başka bir deyişle, herkes için uygun eğitim seçeneği bulunmaktadır.

3.3.3.Etki (Effectiveness)

Uzaktan eğitimin avantaj sağlayan diğer bir özelliği etkisidir. Uzaktan eğitim, örgün ve yüz yüze eğitimden daha etkili ve verimli olabilir. Bunun sebebi, doğru eğitim ortamında doğru adette öğrenciyi etkilemek için ileri teknolojiyi ve yüksek öğretim materyallerini kullanma avantajına sahip olmasıdır.

3.3.4.Düşük Maliyet (Affordability)

İnsanların çoğu, düşük maliyetli ve ekonomik düşünüldüğü için eğitimlerini devam ettirebilir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki evlerin %65'i internete ve %99'u televizyona bağlıdır (Turanlı, 2005: 20). Ayrıca tüm evlerde sesli konferans ve telefon sistemleri bulunmaktadır.

3.3.5.Etkileşim (Interactivity)

Uzaktan eğitimde örgün eğitimden farklı olarak öğrencilerin etkili iletişim kurmalarını sağlar. Örneğin, örgün bir eğitime sahip öğrenciler, soru sormak, sınıfta derse katılmak veya sorulan soruyu cevaplamak konusunda ilgisiz ve isteksiz olabilirler. Ancak, uzaktan eğitim

veya çevrim içi derslerde, öğrenciler ve öğretmenler örgün eğitimden daha kolay iletişim kurar dolayısıyla uzaktan eğitim öğrenme ve bilgi edinme gereksinimlerini daha kolay karşılar. İleri seviyede teknoloji kullanımı, uzaktan eğitim alanlarında eğitim sürecini kolaylaştırmakta ve uzaktan eğitim iletişimi geleneksel eğitime göre daha etkin hale getirmektedir. Aslında, bu ileri teknolojiler, geleneksel eğitim ortamlarından daha fazla uygulama ve deney yapma fırsatı sunmaktadır. Hareket, ses, metin ve görüntünün ileri teknoloji ile başarılı entegrasyonunu teşvik eder ve öğrencinin öğrenme sürecine katılımını artırır.

3.3.6.Adalet (Equity)

Genel olarak eğitimde fırsat eşitsizliği tüm ülkelerde görülmektedir. Şehir merkezinden uzakta kırsal alanlarda ikamet eden insanlar kaliteli ve etkili bir eğitim almakta zorlanırlar. Nitelikli ve başarılı öğretmenler şehir veya şehirlere yakın bölgelerde yaşamayı ve çalışmayı tercih ederler, dolayısıyla kırsal bölgeleri çok tercih etmezler. Fakat eğitim sadece şehir merkezleriyle sınırlı değildir. Şehirden uzakta bölgelerinde eğitime ihtiyaç vardır. Uzaktan eğitim söz konusu ihtiyacı karşılamaktadır. Bu sistem, öğrencin çoğunlukta bulunduğu Avustralya ve Kanada'da çok etkin bir şekilde kullanılmaktadır (Turanlı, 2005: 20).

3.4.Uzaktan eğitimin dezavantajları

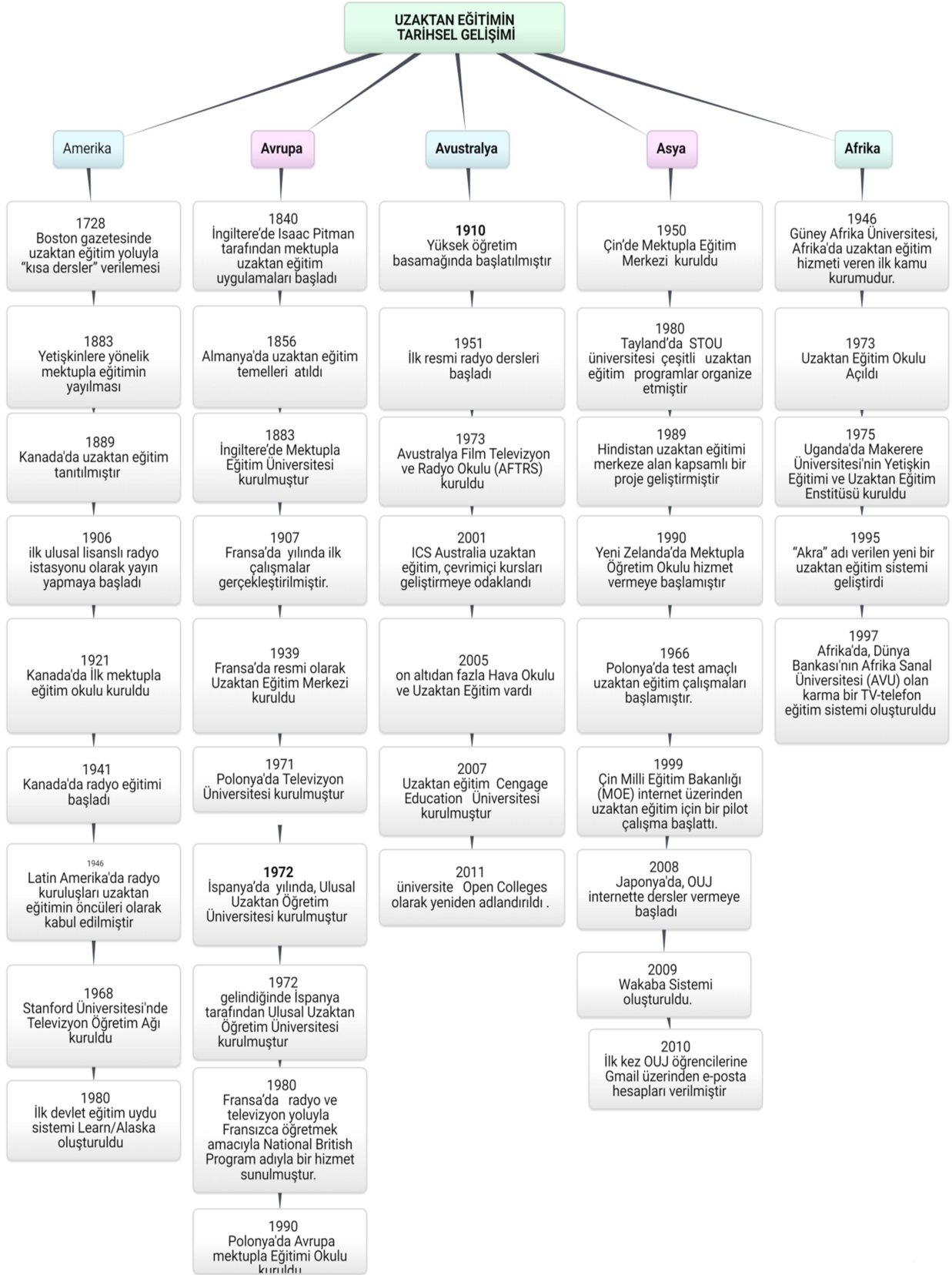
- Eğitimin planlanmış bir şekilde yürütülebilmesi için hem eğitimcilerin hem de öğrencilerin sınıf boyunca uzaktan eğitim almaları gerekmektedir.
- Uzaktan eğitim hızlı geri bildirim sağlamayabilir. Öğrenciler ve öğretmenler farklı ortamlarda oldukları için geri bildirim uzun zaman almaktadır.
- Bazı uzaktan eğitim eğitimleri çevrim içi olarak sunulmayabilir, bu nedenle bazı eğitimlerin bir sınıf ortamında yapılması gerekebilir.
- Uzaktan eğitim öğrencileri ve öğretmenleri arasında sözlü iletişim olmayabilir.
- Laboratuvarlar ve seminerler gibi yazılımlar ile internetteki zor sorunları çözmek çok zor olabilir.
- Uzaktan eğitim, sürekli çevrim içi güncellenen kursların hazırlanmasını zorlaştırabilir.
- Uzaktan öğrenime kaydolun öğrenci sayısının artırılması, öğretmenlerin aynı düzeyde geri bildirim sağlamasını zorlaştırabilir (Fourie, 2001).

3.5.Dünyada uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi

Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimine baktığımızda bu teknolojinin 18. Yüzyıla kadar dayandığını görüyoruz. Uzaktan eğitim uygulamaları ilk olarak mesajlarla başlamıştır. Ancak bazı kaynaklara göre 20 Mart 1728 tarihi uzaktan eğitimin gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü bu tarihte Boston gazetesi, "Steno dersler" verileceğini bildirmiş ve bu derslerin uzaktan eğitim yoluyla uygulanacağını açıklamıştır (Çoban, 2013).

Clark ve Verduin (1991), 20 Mart 1728 tarihli İngiltere'de yayınlanan Boston gazetesinde ve 1833'te yine İsveç gazetesinde mektupla ders yapılacağına dair ilanlar ve

yayınlar yer almış fakat bu derslerin yapılıp yapılmadığına dair bir bilgi bulunamamıştır (Kaya, 2002). Kaya (2002) çalışmasında, dünyada uzaktan eğitimin ilk defa 1840 yılında öğrencilere mektupla ders anlatılarak İngiltere'de başladığını belirtmiş olup öğrencilerin bu derslerdeki başarılarının 7 puanla değerlendirildiğini ifade etmiştir. Daha sonra uzaktan eğitim çalışmaları 1874 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde Illinois Wesleyan Üniversitesi'nde başlamış ve 1884 yılında Almanya'da öğrencileri üniversiteye giriş amaçlı sınava yetiştirmek için bir uzaktan eğitim okulu, 1898'de İsveç'te uzaktan eğitim uygulayan bir ortaokul kurulmuştur. Keegan (1996) da uzaktan eğitimin köklerinin 1840'lı yıllara dayandığını belirtmiş ve aynı zamanda ulaşım ve iletişim alanlarındaki teknolojik gelişmeler sayesinde uzaktan eğitimin ortaya çıktığını savunmuştur. Uzaktan eğitimin ne zaman ortaya çıktığı ve ilk uzaktan eğitim dersinin ne zaman başlatıldığı konusunda birçok farklı görüş olmasına rağmen, “uzaktan eğitim” kavramının ilk kez 1892 yılında yayınlanan Wisconsin Üniversitesi kataloğunda yazılı olduğuna inanılmaktadır (Raymond, 2000; Rumble, 1986).

Şekil 1. Dünyada uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi

3.5.1.Amerika

ABD'de uzaktan eğitimin tarihsel olarak gelişimine bakıldığında ilk olarak mektuplar dikkati çeker. Literatür taramasında farklı kaynaklara göre 20 Mart 1728 tarihi uzaktan eğitimin gelişimi açısından ciddi önem taşımaktadır. Zira bu tarihte Boston gazetesinde yazım kuralları derslerinin verileceği ve bu derslerin uzaktan eğitim yoluyla uygulanacağı duyurulmuştu (Çoban, 2013). Fakat bu gazetelerdeki ilanlarda karşılıklı iletişimden ve derslerin nasıl verileceği konusundan bahsedilmiyor. Ayrıca bu derslerin açılıp açılmadığı, derslerin puanlanmadığı, öğrenci ile öğretmen arasında bir temas olup olmadığı tam olarak bilinmediği için uzaktan eğitim uygulamasının yapılıp yapılmadığına dair kesin deliller verilmemiştir. Dolayısıyla ABD'de ilk uzaktan eğitimin gelişimi 1883 yılında yetişkinlere yönelik mektupla başlatıldığı kabul edilmektedir. Aynı yıl Chautauqua Üniversitesi'nin ABD'de uzaktan eğitimin yaygınlaşmasında büyük etkisi olmuştur. Pazar Okulu adıyla yaz aylarında öğretmenlere yönelik eğitimleri içeren bu uygulama, uzaktan eğitimin öneminin artmasına sebep olmuştur. Zamanla, genel eğitim ve sanatı kapsayacak şekilde gelişen eğitim programı Amerika Birleşik Devletleri'nde üniversite düzeyinde ilk uzaktan eğitim programının açılmasına vesile olmuştur (Harting ve Erthal, 2005). Kanada'da ise kapsayıcı eğitim kurslarına katılmayan kırsal kesim öğretmenleri için 1889'da uzaktan eğitim tanıtılmıştır. Ayrıca 1921 yılında kırsalda yaşayan bir çocuğun öğretmenine yazdığı mektup okulda yüz yüze derslere katılamaması ile ilgilidir. Mektupta, okuldan çok uzakta yaşayan çocuklar için çalışma materyalleri talebinde bulunmuştur. Böylece mektupla eğitim okulu kurulmasına vesile olmuştur.

1906'da Wisconsin-Extension Üniversitesi'nde yeni bir öğretim bölümü kurulmuştur. Daha sonra WHA olarak bilinen kablosuz istasyon yayını yapılmaya başlandı. Böylece, eğitim alanındaki ilk ulusal lisanslı radyo istasyonu yayını başlamıştır (Engel, 1936). Sonuç olarak, radyo istasyonu çok popüler olmasına rağmen, yalnızca üniversite düzeyinde eğitim sunuyordu. Bu tür programlar, radyoda eğitim yayınlarının çağını başlatmıştı. Radyo programları ekonomik olması nedeniyle hemen erişilebiliyordu. Bu da daha geniş bir kitleye uyacak şekilde dağıtılmış öğretim içeriğinde hızlı değişiklikler yapılmasına büyük katkı sağlamıştır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, üniversitelere ait radyo istasyonları Amerika Birleşik Devletleri'nde popüler bir öğretim yöntemi haline gelmişti. İlk radyo lisansları Salt Lake City Üniversitesi, Wisconsin Üniversitesi ve Minnesota Üniversitesi'ne verildi. 1946'da Federal İletişim Komisyonu (FCC) kolejlere 200'den fazla lisans dağıtmıştır. Buna karşılık, Latin Amerika'da radyo kuruluşları uzaktan eğitimin öncüleri olarak kabul edilmiştir (Rumble, 1986). 1941'de Kanada'da yetişkinlerin öğretimine yönelik uzaktan eğitim uygulamaları radyo aracılığıyla ilk kez başlatılmıştır. Aynı yıl Kanada'da Yetişkin Eğitimi Derneği ve Tarım Federasyonu Çiftlik Radyo uygulamasını başlatmıştır. Dolayısıyla uzaktan eğitimin kalitesini artırmak amacıyla radyo yayınları dizisi ülkenin her yerinde üniversiteler tarafından koordine edilir hale gelmiştir.

1950'de televizyon uzaktan eğitim aracı değildi. Televizyonun sınıfta kavramları göstermek ve açıklamak için aktif bir bilgi aktarma aracı ve materyal olduğu fark edilince, vatandaşlar da evde eğitim yayınlarını izlemeye başlamıştır (Dawson, 2021). Ancak, 1968'de Stanford Üniversitesi'nde Televizyon Öğretim Ağı kurulmasına rağmen öğretmenler hâlâ

televizyonun uzaktan eğitim aracı olarak kullanmak konusunda isteksizdi. 1980 yılında, devlete ait ilk eğitim uydu sistemi Learn/Alaska oluşturuldu. Yaklaşık 100 köye televizyon aracılığıyla günde altı saat eğitici program sunuldu (Schlosser, 1994).

3.5.2. Avrupa

Avrupa'da ilk defa uzaktan eğitim uygulamalarının 1840 yılında İngiltere'de Isaac Pittman tarafından mektuplarla başladığı saptanmıştır. Pittman öğrencilerine Mukaddes Kitabı mektuplarla vermeye başlamıştır. Bununla birlikte Pittman bir not sistemi geliştirmiş ve yaptıkları çalışmalar sonucunda öğrencilerine geçer notlar vermiştir (Chiappe, 2017).

İngiltere'de Amerika Birleşik Devletleri mektupla uzaktan eğitim uygulamalarını model almış ve 1883 yılında mektupla eğitim öğretim yapan üniversite kurulmuştur. İlk döneminde halkın büyük ilgi gösterdiği bu kurum kısa bir süre sonra faaliyetlerini sona erdirmek zorunda kalmıştır (Nizam, 2004). Polonya'da, 1886'da Rus ilhakı altında Flying Üniversite adı verilen gizli bir akademik kurumun kurulduğu ve burada uzaktan eğitimin önemli bir rol oynadığı görülmüştür. Uzaktan eğitim yoluyla birçok insan eğitim almıştır. Dünyanın en ünlü bilim adamlarından biri olan Maria Skłodowska-Curie'nin, gençliği boyunca uzaktan eğitim gördüğü bilinmektedir (Tana's, 2015).

Almanya uzaktan eğitim konusunda önde gelen ülkeler arasındadır. Uzaktan eğitim uygulamalarının temelleri 1856 yılında atılmış ve "Schulfernsehen", "Tele College", "Deutsch Institut Fur Fernstudien" ve "Fern Universitat" gibi uzaktan eğitim kurumları günümüze kadar gelmiştir (Chiappe, 2017). Fransa'da da uzaktan eğitime büyük bir yatırım yapılmıştır. İlk çalışmalar 1907 yılında gerçekleştirilmiştir. Yine 1939 yılında Fransa'da Uzaktan Eğitim Merkezi resmi olarak kurulmuş ve halka hizmet vermeye başlamıştır. Aynı şekilde bu yıllarda Rusya'da da uzaktan eğitimle ilgili çeşitli uygulama ve projeler geliştirilerek kamuoyuna sunulmuştur (Antalyalı, 2004). Polonya'da, 1960'ların başında, ilkökul ve ortaokullar için ilk eğitici televizyon yayınları yayınlanmıştır. 1971 yılında televizyon da yükseköğretimde yer almıştır. İlk televizyon okulu, yani Televizyon Üniversitesi kurulmuştur. 1990'da Polonya'da Avrupa Mektupla Eğitimi Okulu kuruldu. Orta ve Doğu Avrupa'daki yedi ülkede (Polonya, Macaristan, Romanya, Rusya, Ukrayna, Kazakistan ve Beyaz Rusya) mektupla İngilizce kursları verildi (Tanas, 2015). Buna ilişkin Alfred P. Sloan Vakfı, bir sınıfta geleneksel derslere katılamayan insanlar için bir eğitim alternatifi olarak Asenkron Öğrenme Ağlarını (ALN) geliştirdi.

Fransa'da mektup ile uzaktan eğitim hizmetlerinin 1930'larda öncelikle özel kurumlar tarafından başlatıldığı ve devletin bu uygulamalara önem vermediği belirtilmektedir. 1940 yılında Ulusal Uzaktan Eğitim Merkezi (CNTE), Ulusal Uzaktan Eğitim Merkezi (CNED) adını almış ve eğitim uygulamalarını savaş yıllarında yoğun bir şekilde sürdürmüştür. Hem öğrenciler hem de halk uzaktan eğitimin önemini en başından beri fark etmiş olup ve büyük ilgi göstermiştir. 1970'li yıllardan itibaren Fransa'da görsel-işitsel oluşumun ortaya çıkmasıyla birlikte, uzaktan eğitim uygulamaları önce uydu, ardından kablo ile ivme kazanmaya devam etmiştir.

İsveç'te uzaktan eğitim için Liber Hermonds kurumunun kurulduğunu, 1898'de gezici öğretmen olarak çalıştığı Amerika Birleşik Devletleri'nden döndükten sonra beş dilde basit çalışma sayfaları yayınlayan Hans Svensson Hermod tarafından belirtilmiştir (Chiappe, 2017).

3.5.3. Avustralya

Avustralya'da uzaktan eğitimin tarihi, 1910'da Queensland Üniversitesi'ne yazışma tabanlı bir program sunan yazışma çalışmaları departmanı kurmasıyla başlamıştır. Bu sayede birçok vatandaş eğitim alabilmiştir. Bir yıl sonra, Batı Avustralya Üniversitesi de uzaktan eğitim programlarına katılmıştır (Stacey, 2005).

Büyük bir yüzölçümüne sahip Avustralya, mektupla uzaktan eğitime dayalı programların kurulması ile çoğu kırsal kesimde ikamet eden kişilere eğitim verilmesini sağlamıştır. Dolayısıyla bir kişinin coğrafi konumu veya aile statüsü, kişinin eğitimini geliştirilmesinde artık engel olmamıştır. Ek olarak, gezici öğretmenlerin Avustralya'nın seyrek nüfuslu bölgelerini ziyaret etmeye başlamalarına rağmen verdikleri eğitim ilköğretim düzeyiyle sınırlıydı. Ancak Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile gezici öğretim son ermiş olup Bridge Street'teki mektup ile eğitim okulu kuruldu. Yirminci yüzyılın başlarında, daha sonra Eğitim Bakanlığı gezici öğretmen projesini tekrar hayata geçirdi. Avustralya'nın posta hizmetinin gelişmesi, mektup ile uzaktan eğitim aracı olarak kullanılmasında büyük rol oynamıştır. İlk İlkokul Yazışma Okulu burada 1922'de kurulmuştur (Stacey, 2005).

1961'de Wyndham Scheme sistemi tanıtılarak farklı nedenlerle tam zamanlı derslerinde geri kalan ve tamamlayamayan öğrencilere bireysel konuları öğretmeyi hedefleyen posta eğitim sistemleri 1967 yılına kadar devam etmiştir (White, 2009). Avustralya'da uzaktan eğitim kurslarının gelişimi ve ilgi görmesi, 1969'da Birleşik Krallık'ta Açık Üniversite'nin kurulması, eğitim üzerinde büyük etki oluşturmuştur. Avustralya'da uzaktan eğitimin hızlı genişlemesi 1965'te başlamış olup farklı eğitim imkânları sağladığı görülmüştür. (Harry, 2002).

Avustralya'da öğretim amaçlı radyonun kullanılması, ülkenin birçok bölgesindeki düşük nüfus yoğunluğu nedeniyle engellendi. İlk resmi radyo dersleri 8 Haziran 1951'de Alice Springs'teki Kraliyet Flying Doctor Service aracılığıyla kırsalda yaşayan çocuklara yönelik başlamıştır. Bu sistemi kullanan çocuklar, öğretmene sorular sorma ve diğer çocuklarla etkileşim kurma fırsatı bulmuşlardır. Bu hizmete Hava Okulu (SOTA) adı verildi. Bu okul 9 Mayıs 2001'de 50. Yılı'nı kutladı. 2005'te, Avustralya'nın çevresinde on altıdan fazla Hava Okulu ve Uzaktan Eğitim vardı, bu ağ 1,5 milyon kilometre kareden fazla bir alanı kapsıyordu (BBC News, 2021).

1973 yılında, Avustralya Film Televizyon ve Radyo Okulu (AFTRS) kuruldu. Bu kurum 1976'dan beri, tüm ülkeyi kapsayan bir sanat ve yayın okulu olarak ve Avustralya Film Televizyon Okulu (AFTS) olarak bilinmektedir.

2001'de ICS Avustralya, Thomson Education Direct olarak yeniden adlandırıldı ve uzaktan eğitimi yapmaya, çevrim içi kursları geliştirmeye, paylaşmaya ve yaygınlaştırmaya odaklandı. 2007 yılında bu birim akademik yayıncılık şirketi Cengage Learning'in bir parçası

oldu ve adını Cengage Education olarak değiştirdi. 2011 yılında üniversite, Nexus Education Group Pty Ltd. tarafından devralındı ve Open Colleges olarak yeniden adlandırıldı.

3.5.4.Afrika

1946'da Güney Afrika Üniversitesi (UNISA) uzaktan eğitim veren en büyük 11 üniversiteden biri olan Department of External Study adlı bir bölüm kurmuştur. (İçten, 2006). Yirminci yüzyılın ilk yarısında Afrika'nın kırsal bölgelerinden gelen öğrencilere eğitime erişimde eşit fırsatlar sağlamak için dünya çapında üniversiteler çeşitli uzaktan eğitim programları yürütmüştür. 1946'da Güney Afrika Üniversitesi, Afrika'da uzaktan eğitim hizmeti veren ilk kamu kurumu oldu. Bugün, kıtada bu tür eğitim sunan en büyük kurumdur (Harry, 2002).

Bu kurumun kurulması, birçok Afrika bölgesinde uzaktan eğitimin kapısını açtı. 1973 yılında, Sürekli ve Uzaktan Eğitim Okulu'nun Uzaktan Eğitim Bölümü, İngilizce, İktisat, Genel Bilimler ve Matematik derslerinin yanı sıra birçok diğer derslerin verildiği bir Yazışma Birimi olan Yetişkin Eğitimi Enstitüsü'nü kurdu. 1995 yılında, Uzaktan Eğitim Konferansı, "Akra" adı verilen yeni bir uzaktan eğitim konsepti geliştirdi. Gana Üniversitesi gibi devlet üniversiteleri için özel uzaktan eğitim programları sunmuştur (Panda, 2005).

1962'de bağımsızlık kazandıktan sonra, Kongo'nun Brazzaville kentinde bir Yazışma Koleji, "Centre d'Enseignement Superieur" açıldı. Öğretim önce Fransızca ve 20. yüzyılın sonunda da İngilizce olarak yapıldı. 1974 yılında, Lesoto Hükümeti Lesoto Uzaktan Eğitim Merkezi'ni (LDTC) kurdu. Bu organizasyon, çocukların ve yetişkinlerin okuma, yazma ve saymayı öğrenmelerini sağlamayı amaçladı. 1975'te Nijerya, Lesotho'yu izledi. Aynı yıl Uganda'da Makerere Üniversitesi'nin Yetişkin Eğitimi ve Uzaktan Eğitim Enstitüsü kuruldu.

1997'de Afrika'da, Dünya Bankası'nın Afrika Sanal Üniversitesi (AVU) olan karma bir TV-Telefon eğitim sistemi oluşturuldu. 16 Afrika ülkesindeki öğrencilerin dünyanın dört bir yanındaki üniversitelerden profesörler tarafından verilen ders ve seminerleri almalarını sağladı. Öğretim görevlileri dersleri kameralar önünde yürüttüler ve daha sonra bunları uydu aracılığıyla Afrikalı öğrencilere yayınladılar. Öğrenciler, telefon hatlarını kullanarak öğretim üyelerine soru sorabildiler.

3.5.5.Asya

Asya kıtasında da uzaktan eğitimin tarihsel gelişimini bakıldığında çeşitli uzaktan eğitim programları geliştirilmiştir. Çin Karakter Eğitim Merkezi 1950 yılında kurulmuş ve uzaktan eğitimin gelişimini ilerletmiştir. 1960'lara geldiğinde zanaatla eğitim ortaya çıkmaya başlamıştı. Japonya, Malezya ve Hindistan gibi ülkelerde bu sistem halkın kullanımına açılmıştır. 1964 yılında Zambiya'da devlet mektup temelli bir eğitim kurumu kurmuştur. 1966-1968 yılları arasında Polonya'da deneme amaçlı uzaktan eğitim çalışmaları başlamış ve öğrencilere televizyon aracılığıyla uzaktan eğitim sunulmaya başlanmıştır. Radyo ve televizyon gibi medya araçlarındaki hızlı değişim bu kanalların uzaktan eğitim alanında da kullanılmasını mümkün kılmıştır (Uşun, 2006). Japonya uzaktan eğitime önem veren ülkelerden biridir. 1948 yılında Maarif Kanunu kapsamında askerlere, okula gidemeyenlere

veya okuldan uzak olanlara ders vermek amacıyla uzaktan eğitim uygulamaları başlamıştır. Bu kapsamda tüm öğrencilere İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde eğitim görme olanağı sağlanmıştır. Japonya'nın tercih ettiği uzaktan eğitim modeli, Birleşik Krallık'takine oldukça benzer (Antalali, 2004).

1999 yılında, Çin Milli Eğitim Bakanlığı (MOE) internet üzerinden uzaktan eğitim için bir pilot çalışma başlattı. Altı üniversiteyi bir araya getirdi (Tsinghua Üniversitesi, Zhejiang Üniversitesi, Pekin Posta ve Telekomünikasyon Üniversitesi, Hunan Üniversitesi, Merkezi Radyo ve TV Üniversitesi (CRTVU) şu anda Çin Açık Üniversitesi (OUC)). Uzaktan eğitimde tüm birimler diploma derecesine katkıda bulunmuştur. En başında, Tsinghua Üniversitesi uluslararası öğrencileri ağırladı. Günümüzde Pekin Posta ve Telekomünikasyon Üniversitesi, internet üzerinden uzaktan eğitim yürütmektedir, ancak kurslar posta servisi aracılığıyla sunulmaktadır. Zhejiang Üniversitesi ve Hunan Üniversitesi'nin faaliyetleri sadece buldukları illerle sınırlıydı. Sonraki yıllarda program 23 kuruma daha genişleyerek eğitimi elit düzeyden genel düzeye taşıdı. Japonya'da, OUC 2008'de internette dersler vermeye başladı. 2012 yılından bu yana, materyallere cep telefonları aracılığıyla da ulaşılabilir. 2011 yılında Modüler Nesneye Dayalı Dinamik Öğrenme Ortamı (Moodle) tabanlı öğrenme yönetim sistemi (LMS) tanıtıldı. Öğrencilerin çevrim içi olarak (çoğunlukla çoktan seçmeli sorular) soru sormalarını ve yanıtlamalarını sağlar. Bu sistem aynı zamanda yüksek lisans tezi hazırlanırken de kullanılmaktadır. 2009 yılında Wakaba Sistemi oluşturuldu. Öğrencilerin bir web tarayıcısı aracılığıyla not kayıtlarına erişmelerine ve çevrim içi olarak derslere kaydolmalarına olanak tanır. 2010 yılında OUC öğrencilerine ilk kez Gmail üzerinden e-posta hesapları verilmiştir.

3.6.Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitim

2020 yılında dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını sebebiyle yaşanan beklenmedik olaylar ve salgının seyrinin nasıl olacağı konusunda yaşanan belirsizlikler pek çok kurumu etkilediği gibi eğitim kurumlarını da derinden etkilemiştir (Can, 2020). Zamanla normale dönüşle birlikte hibrit, kısmen yüz yüze, kısmen çevrim içi eğitim modellerinin yaygınlaşması mümkündür. Uzaktan çevrim içi eğitim, tüm dünyaya ulaşma potansiyeline sahiptir ayrıca çocuklar, yetişkinler ve erişimi olmayan öğrenciler için eğitim fırsatları sunmaktadır. Ancak bu bağlamda iletişim altyapısı çok önemlidir. Öğrencilerin güvenilir internete ve kullanacakları cihazlara erişmeleri gerekmektedir. Ülkeler arasındaki ve hatta ülkeler içindeki teknolojik yetersizlikler ve farklılıklar, uzaktan eğitim için önemli rol oynamaktadır. Bazı ülkelerde internet ve teknolojiye belli bir kesimin erişmesi büyük problem teşkil etmektedir.

Dünyada 2020 öncesi uzaktan eğitime gereksinim duyan öğrenciler genellikle eğitim merkezlerinden uzak veya yoksul olanlardı. Bununla birlikte, 2020'de COVID-19 salgınının yayılmasını önlemek için okullar yüz yüze öğretimi sınırlamak ve bir süreliğine sanal dünyaya, yani çevrim içi uzaktan öğrenmeye geçmek zorunda kalmıştır. Bu değişim çok hızlı olmuş fakat bazı açılardan zorluklar getirmiştir. Dünyada çoğu ülkenin uzaktan eğitim alt yapısı ve donanım açısından yetersiz kalması öğretim kurumlarını hazırlıksız yakalamıştır. Ülkeler vatandaşlarını COVID-19 salgınının yayılmasına karşı korumak için çeşitli önlemler

almıştır. Söz konusu önlemler sadece hareket kısıtlamaları, maske takma, sokağa çıkma kısıtlamaları veya alışveriş merkezleri, spor tesisleri kapatmayı değil, aynı zamanda okulların, kreşlerin ve üniversitelerin kapatılmasını da zorunlu kılmıştır. Dolayısıyla dünya genelinde şu ana kadar 186 ülkede pandemi nedeniyle okulların kapanmasından 1,2 milyardan fazla çocuk etkilenmiştir (Telli Yamamoto ve Altun, 2020).

Diğer yandan, bu kurumların kapatılmasına yönelik yaklaşım ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bazı ülkeler sadece lise ve üniversiteleri kapatmaya karar verirken, anaokulları ve ilkokulları açık tutmuşlardır. Diğer ülkeler, öğrenciler veya hibrit öğrenme modelleri için aşamalı sistemi getirmiştir. Acil eğitim müdahalesine yönelik iki ana yaklaşım gözlemlenmektedir. Birinci model eğitim sistemlerinin pandemi öncesinde teknik ve kurumsal kapasiteye sahip olduğu ve uzaktan öğrenmeyi hızlı bir şekilde uygulamalarına izin verdiği ilk ilgili ülkelerde görülmüştür. Bu ülkeler neredeyse bir gecede okullarını kapatmış ve çocukları evde öğrenmeye teşvik etmiştir. İkinci model ise, uzaktan eğitim deneyimi olmayan ülkelerde sistemin tanıtılmasıdır. Bu ülkeler, uzaktan eğitimin sistemini yeniden kurarak ve kademe kademe sıfırdan inşa ederek bu değişikliklere hızlı bir şekilde uyum sağlamaya başlamışlardır. Dolayısıyla, ülkeler arasında uzaktan eğitim modelleri aynı şekilde başlamamıştır.

İsveç'te, uzaktan eğitime geçiş sadece liseler için zorunluysa, diğer okullar ve eğitim kurumları eğitimin sağlanmasıyla ilgili kendi kararlarını vermeye bırakılmıştır (Bergdahl, 2020). Belirsiz düzenlemeler, uzaktan eğitim araçlarının eksikliği ve öğretim personeli için uygun eğitimin olmaması nedeniyle eğitimin tüm aşamaları ve düzeyleri etkilenmiştir. Uzaktan eğitim veren okullar ve üniversiteler, Zoom, Google Classroom, Microsoft Teams, D2L ve Edgenuity gibi uzaktan iletişim platformlarına dayalı çözümler kullanmaya başlamıştır. Bazı ülkeler uzaktan öğrenme sistemine kolay geçiş yapmıştır. Örneğin, İsveç'te 2016'da öğrencilerin yaklaşık yüzde 98'inin her gün interneti kullandığı görülmektedir. Ergenlerin yaklaşık yüzde 40'ı tabletler, bilgisayarlar ve cep telefonları gibi birden fazla kişisel elektronik cihazlara sahiptirler (Nilsson, 2021). Bu nedenle, İsveç'teki ortaokullar uzaktan eğitime geçmiştir. Sokağa çıkma yasağı ilan edildikten sonra, okulların bir gün içinde uzaktan eğitime geçtiği ve öğrencilerin %75'i uzaktan öğrenmeye hazır oldukları değerlendirilmektedir (Nilsson, 2021).

Çevrim içi uzaktan öğretim için sınırlı kapasiteye sahip olan veya alt yapıya sahip olmayan ülkeler, pandemi sürecinde TV ve radyo öğretimi başlatmıştır (örneğin, Afrika ülkelerinden Peru, Sierra Leone ve Kenya). Letonya'da ise, özel bir eğitim video kanalı (tavaklase.lv) oluşturulmuştur. Polonya'da ilkokulun 1-8. Sınıflarındaki öğrenciler için özel uzaktan eğitim programı (TVP) Telewizja Polska'nın kamu kanalları tarafından yayınlanmıştır. Romanya'da ise uzaktan eğitim platformları ve çevrim içi öğrenme kaynaklarını tek bir yerde toplanmıştır (digital.educated.ro). Bazı bölgelerde öğretmenlerin, öğrencilerle ve aileleriyle iletişim kurmak, telefon görüşmesi yapmak ve öğretmen-öğrenci etkileşimini artırmak amacıyla ücretsiz mobil uygulaması aktifleştirilmiştir, örneğin Brezilya'nın Sao Paulo eyaletinde, uzaktan eğitim süreci için ek destek getirildiği anlaşılmaktadır (Nilsson,2021).

Lüksemburg ve Yunanistan gibi diğer ülkeler aşamalı öğretim modelini uygulamaya başlamışlardır. Uygulama küçük öğrenci gruplarının farklı zamanlarda okula dönmesine izin vererek öğrenci-öğretmen etkileşimini ve karışmasını en aza indirerek COVID-19'un bulaşma etkisini azaltmayı sağlamıştır. Bu nedenle, öğrencilerin bir kısmı okulda eğitim görürken kalan diğer kısma ise uzaktan eğitim ile belirli günler veya hafta sonları tahsis edilmiştir. Elbette, okullara giden çocuklar, maske takmak, güvenli mesafeyi korumak ve ellerini dezenfekte etmek gibi sağlık kurallarını göz önünde bulundurmıştır (Accessed on 25 February 2021).

3.7. Gelişen dünyanın ihtiyaçları

Örgün eğitim sistemlerinin gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarını karşılamadaki etkinliğine ilişkin son yıllarda birçok analiz yapılmıştır (Shahabadi, 2015). Farklı vurgular ve çeşitli örneklerle, tüm bu tür analizler, birçok gelişmekte olan ülkede örgün veya geleneksel eğitim sistemlerinin temel gereksinimleri karşılamakta büyük bir farkla başarısız olduğu sonucuna varmaktadır. Aşırı genelleme riski altında, başarısızlığa katkıda bulunan faktörler (Mayadas, 1997) kısaca aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Kendisi hızla artan nüfusun, artan insan beklenti ve özleminin ve sanayileşmiş ülkelerin ihtiyaçlarının çeşitlenmesinin bir yansıması olan öğrenci selinin, resmi eğitim sistemlerinin kapasitesinin ötesinde olduğunu kanıtlıyor.

Genel olarak bakıldığında, örgün eğitim sistemleri tüm kaynak kategorileri açısından son derece pahalıdır. Gelişmekte olan ülkelerde örgün eğitim gereksinimleri açısından değerlendirilen iyi nitelikli ve yetkin öğretmenlerin umutsuzlukları evrenseldir. Öğrenci başına gerçek maliyetin artış eğilimi, çeşitli nedenlerle kaçınılmaz görünmektedir. Büyük ölçüde emek-yoğun geleneksel eğitim sistemlerinin sorunları ve maliyetleri, yalnızca onları geliştirmek için çaba sarf edildikçe artıyor gibi görünüyor.

Bir eğitim sisteminde, genellikle bir bütün olarak topluma ve özellikle toplumun belirli sektörlerine girdi olarak uygunluğu açısından değerlendirilen çıktının uygunsuzluğu. İlgisizliğin göstergeleri, öğrencilerin veya öğrencilerin okulu bırakması ve uygun nitelikli insan eksikliği nedeniyle çeşitli sektörlerin güçten düşmesi ve bunun sonucunda insanların büyük çoğunluğu için yaşam kalitesinin önemli ölçüde artırılamamasıdır. Asya, Afrika ve Orta ve Güney Amerika'daki birçok ülkede bu göstergelerin her ikisi de tehlikeli derecede yüksektir ve resmi eğitimi iyileştirmeye yönelik bazı yoğun ve büyük girişimlere rağmen bu birkaç yıldır böyledir. Özellikle ciddi ve üzücü olan şey, pek çok gelişmekte olan ülkede örgün eğitim sistemlerinin kendilerini adapte edememesi ve kırsal kalkınmaya yeterli katkı sağlayamamasıdır.

Geleneksel düzenlemelerin yeni oturma düzeniyle eşleşmediği kanıtlanmıştır. Hızla değişen bir dizi koşulu karşılamak için yetersiz adaptasyon olmuştur. Bu bağlamda yerleştirildiğinde, gelişen dünyadan uzaktan eğitime neden bu kadar çok ilgi olduğu görülebilir. Eğitim hizmetinin (herhangi bir düzeyde) hızlı bir şekilde, ancak maliyet etkin bir şekilde ve standart kaybı olmaksızın genişletilmesi gereken durumlarda (Allen, 2011) uzaktan eğitim potansiyellere sahiptir. Bu potansiyeller, çok sayıda insana tek başına geleneksel

yöntemlerden daha hızlı eğitim ve öğretim sağlamak, özellikle yetişkin okuryazarlar eğitiminde faydalanmak, yeni kullanıcılardan yararlanmak, eğitime kıyasla daha uygun olmak, geleneksel eğitime kıyasla önemli ölçüde daha uygun maliyetli olmak gibi özellikler göstermektedir. Özellikle kırsal nüfusun yaşam kalitesini artırmaya yönelik kırsal kalkınma programları hazırlamak, öğretmen eğitimlerini gerçekleştirmek veya ilköğretim düzeyini iyileştirmek üzere toplumun ana sektörlerinin farklı ihtiyaçlarına uygun çıktılar üretmek de potansiyeller arasındadır.

4. SONUÇLAR, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Isaac Pittman'ın 1840'ta İngiltere'de uzaktan eğitimin başlangıcı olarak İncil öğretimini kabul edenler olduğu gibi, dünyadaki uzaktan eğitim çalışmalarının 1728'de Boston gazetesinin “Steno Dersleri” verme girişimiyle başladığını belirtenler bulunmaktadır. Eğitim ve Sürekli Yaşam Boyu Eğitimde eşit şartlar sağlamak eğitim yetkilileri, uzaktan eğitim insanlar tarafından tercih edilen bir eğitim modeli olarak her geçen gün daha da gelişmektedir. Mektup aracılığıyla başlayan uzaktan eğitim çalışmalarının teknoloji ile birlikte bir tarz değişikliğine uğradığı, teknolojik altyapı ve gelişmelere paralel olarak geliştiği görülmektedir.

Uzaktan Eğitimin Dünyadaki Tarihsel Gelişiminin İncelenmesi adlı bu araştırmada mektupla başlayan uzaktan eğitim, internetin alt yapısından da yararlanarak kapsamını genişletmiştir. Dolayısıyla dünyanın dört bir yanında farklı coğrafyalarda ve ülkelerde yaşayan bireyler eğitim haklarından faydalanmaya başladılar. Hizmet veren uzaktan eğitim programları senkron ve asenkron olarak ayrı ayrı uygulanabildiğinden öğrencilerin sınıf ortamından daha fazla yetkinlik kazanmaları mümkündür. Dünyada genelinde ilerlemiş ve ilerlemekte olan ülkelerde uzaktan eğitim yaygın olarak kullanılmaktadır. Örgün eğitimin özellikle fiziki ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle başarısız eksikliklerini uzaktan eğitimin dolduracağı söylenebilir. Görüldüğü üzere insanların örgün eğitim görme hakları olduğu gibi uzaktan eğitim alma hakları da bulunmaktadır. Uzaktan eğitimin mekân ve zaman sınırını ortadan kaldırarak her seviyede her kesimin eğitim alma hakkına katkı sağlaması son derece önemlidir. Uzaktan eğitim ile ön lisans, lisans ve lisansüstü derecelerde diploma almak mümkün hale gelmiştir.

Araştırmada elde edilen bilgilerle uzaktan eğitimin yeni bir sistem olmadığı görülmektedir. Bilgisayar çağından önce uzaktan eğitim posta ve mektup aracılığıyla faaliyet gösterirken yirminci yüzyılda yüksek donanımlar ve öğrenenler için ek bir masraf olmaması nedeniyle öncelikle radyo ve televizyon aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Ancak öğretmene soru sormanın veya etkileşimde bulunmanın tek yolu eğitim yayınının yapıldığı stüdyoya mesaj göndermektir. Son yıllarda iletişim teknolojilerinde ve bilgisayar sistemlerinde yaşanan hızlı gelişmeler multimedya formatlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sonuç olarak, uzaktan eğitim yazışma ve radyodan sesli/görüntülü yayın, telekonferans, bilgisayar destekli öğretim, e-öğrenme, çevrim içi öğrenme veya sanal arttırılmış karma gerçekliğe geçmiştir.

Uzaktan eğitim gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde büyük önem taşımaktadır. Son yıllarda dünyada örgün eğitimin istenilen kalitede ve seviyede olmaması ülkelerde uzaktan eğitime gösterilen değeri artırmıştır. Dünya nüfusunun artmasıyla eğitim ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanan ülkeler uzaktan eğitimin bireysel gelişim açısından daha faydalı

sonuçlar sağladığını ve aynı zamanda görsel-işitsel örneklerle aktarılan bilgileri zenginleştirdiğini farketmişlerdir. Bu bağlamda uzaktan eğitim, geleneksel yüz yüze eğitim ve öğretime göre birçok avantaj sağlayabilir. En önemlisi mekân ve zamandan bağımsızlığıdır. Her ikisi de öğrencilerin günün herhangi bir saatinde, nerede olurlarsa olsunlar öğrenmelerini sağlayarak, eğitimi geleneksel eğitim için çok az zamanı olan uzak bölgelere ve topluluklara taşıyor.

Dünyada Covid-19 ile başlayan karantinalar, eğitimde önemli sorunların yanı sıra her alanda ve düzeyde ciddi sorunları da beraberinde getirmiştir. Böylesine yaygın bir karmaşık ortamda eğitim ve ğretim faaliyetlerinin uzaktan eğitim yoluyla sürdürülmesi, eğitimde ortaya çıkabilecek geri dönüşü olmayan sorunların önlenmesinde önemli rol oynamıştır. Öyle anlaşılıyor ki, yaşadığımız modern dünyada ister Covid-19 gibi pandemiler nedeniyle ister iklim değişikliği olsun, diğer felaketlerin yaşanabileceğini öngörerek, eğitim faaliyetleri gösteren kurumlar bu gibi durumlarla yüzleşip zm üretilmesi gerekmektedir (Cohen, 2020). Ancak bir Őeyden emin olabiliriz: COVID-19 salgını, uzaktan eğitim formülü için gerçek bir tecrübe olmuştur. Görüldüğü gibi COVID-19 pandemi döneminde uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime kıyasla kendi içerisinde birtakım avantaj ve dezavantajlara sahip olduğu görülmektedir.

Uzaktan eğitim, her Őeyden önce materyallere hızlı erişim, öğrencilerin bilgilerini sürekli olarak kontrol etme yeteneği, öğrenme sürecinin bireyselleştirilmesi, bir grup halinde çalışma olasılığı ve ğrenci ile ğrenci arasında doğrudan etkileşim gibi birçok avantaja sahiptir. Ancak tam zamanlı eğitimin en önemli avantajlarından birinin ğrenci ve ğretim yesi arasında sürekli, doğrudan temas olduğu unutulmamalıdır. Bunu, en son teknolojiyle bile değiştirmek zordur ve çeşitli meslekler için temel olan pratik bilgiler değiştirilemez. Öğretmen, özellikle ilkokul veya lise gibi eğitimin ilk aşamalarında çocuklara öğretmekten sorumludur. Genellikle, öğrenciyle doğrudan temas kurarak ve davranışlarını gözlemleyerek, bir ğretmen çocuğun, örneğin evde veya arkadaşlarla sorunları olup olmadığını değerlendirebilir ve hızlı tepki verebilir. Ayrıca okulda okuyan bir çocuğun yaşitlarıyla iletişim halinde olması, gelişimlerini önemli lde etkiler. Ayrıca uzaktan eğitim, el becerilerinin öğretildiği uygulamalı atölye çalışmalarının yerini alamaz. Bununla birlikte, rneğin COVID-19 salgını nedeniyle eğitime erişimin sınırlı olduğu durumlarda, uzaktan eğitimin değerli bir alternatif sunduğu vurgulanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akmeşe, .F. (2017). Uzaktan eğitimde ders içeriği oluşturma platformu. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Alb, L. Hernndez-Leo, D., & Moreno Oliver, V. (2018) Smartphones or laptops in the collaborative classroom? A study of video-based learning in higher education. *Behaviour & Information Technology*. 38(6), 637–649.
- Armstrong-Mensah, E. Ramsey-White, K., Yankey, B., & Self-Brown, S. (2020) Covid-19 and distance learning: effects on georgia state university school of public health students. *Public Health*, 8, 547.
- Arat, T. ve Bakan, . (2014). Uzaktan eğitim ve uygulamaları. *Seluk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yksekokulu Dergisi*, 14 (1-2), 363-374.

- Allen, I.E. & Seaman, J. (2011) Going the distance: Online education in the united states. the Online learning consortium. USA: Babson College.
- Aoki, K. (2012). <https://www.intechopen.com/books/distance-education/generations-of-distance-education-and-challenges-of-distance-education-institutions-in-japanese-high> adresinden 05 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.
- Bergdahl, N. Nouri, J. (2020). Covid-19 and crisis-prompted distance education in sweden. *Tech. Know. Learn.*
- Bruder, I. (1989) Distance learning: what's holding back this boundless delivery system? *Electronic Learning*, 8(6), 30–35.
- Casey, D. M. (2008). A journey to legitimacy: the historical development of distance education through technology. *Techtrends: Linking Research & Practice To Improve Learning*, 52(2), 45-51.
- Chiappe, A. & Adame, S.I. (2017). Open educational practices: a learning way beyond free access knowledge. *Ensaio: Avaliação e Políticas Públicas em Educação*, 26(98), 213–230.
- Cotwright, C.J. Bradley, H.; Celestin, N.; Hall, J.N.; Stotz, S.S.; Birch, L. Determination e learning preferences to inform beverage policy training for early care and education teachers. *J. Nutr. Educ. Behav*, 2020, 52, 732–741.
- Cedefop. Available online: <https://www.cedefop.europa.eu/en/news-and-press/news/eu-countries-respond-effect-coronavirus-their-education-systems> (accessed on 25 February 2021).
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Cohen, S. (2020). Education during a global pandemic. <https://blogs.e.columbia.edu/2020/04/06/educatin-global-pandemic/> Adresinden 20.05.2022 tarihinde alınmıştır.
- Çoban, S. (2013). Uzaktan ve teknoloji destekli eğitimin gelişimi, İstanbul: *XVI. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildiri Kitabı*.
- Dawson, M. (2017) We Are ... wherever you are: Penn State marks 125 years of distance learning. <https://www.psu.edu/news/academics/story/we-are-whenever-you-are-penn-state-marks-125-years-distance-learning/> adresinden 01 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.
- Düzakın, E. ve Yalçınkaya, S. (2008). Web tabanlı uzaktan eğitim sistem ve çukurova üniversitesi öğretim elemanlarının yatkınlıkları. *Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 225-244.
- Engel, H.A. (1936) *WHA, Wisconsin’s Pioneer. Unpublished Manuscript; Wisconsin State Historical Society*: Madison, WI, USA.Fraszczyk, A., ve Piip, J. (2020) *Barriers to eLearning in rail. Transportation Research Procedia*, 48(1), 168–186.
- Fourie, I.(2001).Theuse of CAI for distance teaching in the formulation of search strategies, *LibraryTrends* 50(1):110-129.
- Harting, K, & Erthal, M.J. (2005) History of distance learning. information technology, *Learning and Performance Journal*, 23, 35-44.
- Harry, K. (1999). Higher Education Through Open and Distance Learning. *Canada: Commonwealth of Learning*.
- Honeyman, M, & Miller, G. (1993) Agriculture distance education: A valid alternative for higher education? Proceedings of the 20th Annual National Agricultural Education Research Meeting, *American Journal of Educational Research* 4(8), 67 – 73.
- Kapenieks, A, Žuga, B, Gorbunovs, A, Jirgensons, M, Kapenieks, J, Kapenieks, J, Vītoliņa, I, Majore, G, Jākobsone-Šnepste, G, Kudiņa, I, Kapenieks, K, Timšāns, Ž, Gulbis, R.,

- Tomsons, D, Ulmane-Ozoliņa, L, Letinskis, J, Balode, A. (2015) . User behavior in multi-screen eLearning. *Procedia Computer Science*, 65(33), 761–767.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Keegan, D. (1996). *Foundations of distance education*. New York: Routledge
- İçten, T.(2006). *Uzaktan eğitim öğrencileri için web tabanlı çevrim içi sınav sistemi uygulaması geliştirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Mayadas, F. (1997). Asynchronous learning networks: a sloan foundation perspective. *J. Asynchronous Learn*, 1(1), 1–16.
- Moore, M.G. (2003). The american journal of distance education, *Copyright, Lawrence Erlbaum Associates*, 17(2), 73–75.
- Morrou, H.I. (1982). *A history of education in antiquity*; University of Wisconsin Press: Madison, WI, USA,
- Nasrullah, Y. (2014) Role of multimedia tutorials in distance education. *International Journal for Infonomics*, 7, 933–941.
- Nilsson, L. (2021). *Distance education in high schools in sweden during covid-19: analysis of students' perceptions*. Ph. D. Thesis, Karlstad University, Karlstad, Sweden.
- Olivier, M. (2014) Monetizing French Distance Education. A Field Enquiry on Higher Education Value(s). In *International Review of Research in Open and Distance Learning*; Athabasca University Press: Athabasca, AB, Canada, 15.
- Pregowska, A, Masztalerz, K, Garlińska, M, & Osial, M. (2021). A worldwide journey through distance education from the post office to virtual, augmented and mixed realities, and education during the covid-19 pandemic. *Education Sciences*, 11(3), 118.
- Panda, S. (2005). Higher education at a distance and national development: Reflections on the Indian experience. *Distance Educ*, 26, 205–225.
- Shahabadi, M. (2015). Synchronous and asynchronous learning e-learning styles and academic performance of e-learner. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 176, 125–138.
- Schlosser, C.A., & Anderson, M.L. (1994). *Distance Education: Review of the Literature*, USA State University of Science and Technology.
- Sinsiani, A.M, Obeidat, N, Alshdaifat, E, Elsalem, L, Alwani, M.M, Rawashdeh, R, Fares, A.S, Alalawne, T, ve Tawalbeh, L.I. (2020). Distance education during the COVID-19 outbreak, *A cross-sectional study among medical students in North Jordan*. 59, 186–194.
- Stotz, S., & Lee, J.S. (2018). Development of an online smartphone-based e Learning nutrition education program for low-income individuals. *J. Nutr. Educ. Behav*, 50, 90–95.
- Stacey, E, & Visser, L. (2005). The history of distance education in Australia. *Q. Rev. Distance Educ*, 6, 253–259.
- Shelton, K., & Saltsman, G.(2005). *An administrator's guide to online education; information age publishing*. Greenwich, CT, USA.
- Telli Yamamoto, G. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrim içi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- Rumble, G. (1986). *The planning and management of distance education*. Croom Helm: London, UK.
- Raymond, F. B. (2000). Delivering distance education through technology: A pioneer's experience. *Campus-Wide Information Systems*, 17(1), 49-55.
- Turanlı, D. (2005). *A basic web-based distance education model*. Yüksek Lisans Tezi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Tana's, M.(2015) Distance education as an object of study and reflection of pedagogy in Poland. *Int. J. Electron. Telecommun*, 61,237–243.

- Verduin, J. R., & Clark, T. A. (1991). *Distance education: The foundations of effective practice*. San Francisco: Jossey-Bass.
- White, M.(2009). Distance education in australian higher education a history. *Distance Educ.* 3, 255–278.

Atıf İçin/For Citation: Hüseyin, E. ve Kocasaraç, H. (2022). Uzaktan eğitimin dünyadaki tarihsel gelişiminin incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 8(3), 191-213.